

DOI 10.18524/2304-1587.2019.1(34).166786

УДК 341.1/8

А. В. Левенець

кандидат юридичних наук

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

кафедра конституційного права та правосуддя

Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна

О. Г. Хрещева

студентка

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

кафедра конституційного права та правосуддя

Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна

ГУМАНІТАРНА ІНТЕРВЕНЦІЯ ЯК ВИНЯТОК З ПРИНЦИПУ НЕВТРУЧАННЯ У СПРАВИ ДЕРЖАВ

Статтю присвячено аналізу питання правомірності застосування гуманітарних інтервенцій у міжнародному праві, визначенню сутності поняття «гуманітарна інтервенція» та його ознак. Досліджено міжнародно-правові критерії гуманітарного втручання, за якими частина міжнародної спільноти допускала правомірність зазначеної концепції. Окреслено основні суперечності щодо легітимності застосування гуманітарної інтервенції, а також проблему співвідношення принципів поваги до народного суверенітету держави та можливого втручання у внутрішні справи держави через пріоритетний захист прав людини.

Ключові слова: гуманітарна інтервенція, концепція державного суверенітету, захист прав людини, принцип невтручання.

Постановка проблеми. Протягом останніх десятиліть ми можемо спостерігати часті спалахи етнічних та релігійних конфліктів, які іноді переходять в дуже запеклі протистояння. Під час цих конфліктів відбуваються масові порушення прав великої кількості людей. Тому є не випадковим, що світова спільнота шукає засоби протидії таким проявам. Одним з найбільш суперечливих засобів захисту прав людини, який викликає у сучасній теорії та практиці міжнародного права серйозні дискусії з приводу його припустимості, є концепція «гуманітарної інтервенції».

Необхідність загострення уваги до цієї проблеми обумовлена тим, що міжнародна спільнота, з одного боку, бере на себе зобов'язання надавати допомогу населенню тих держав, у яких спостерігаються численні акти порушення прав людини, а з іншого боку, зобов'язана також дотримуватися принципу невтручання у внутрішні справи держави, закріпленого в п. 7 ст. 2 Статуту ООН.

Довгі роки концепція «гуманітарної інтервенції» вважалася недопустимою, адже принцип невтручання у внутрішні справи держави визнавався непорушним, проте поступово представники міжнародної спільноти почали розглядати концепцію «гуманітарної інтервенції» як легітимну. Але

не всі держави підтримали такий підхід до зазначеної концепції (держави-члени міжнародних організацій «Група 77» та «Рух неприєднання»).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До окремих аспектів проблеми, що досліджується, у своїх працях звертаються такі вчені: Л. Аксуорсі, Ж. Баранін, А. Беллами, О. Буткевич, Т. Вейс, О. Ганзенко, Т. Герард, Л. Тарасова та інші.

Метою статті є аналіз умов та критеріїв допустимості втручання у внутрішні справи держави у випадку здійснення грубих та систематичних порушень прав і свобод людини на її території крізь призму концепції «гуманітарної інтервенції».

Вклад основного матеріалу. Концепція «гуманітарної інтервенції» йде врозріз з усталеною після другої світової війни системою основних принципів міжнародного права, визнаних усіма її суб'єктами як обов'язкових. Потрібно віддати належне тому факту, що ідея гуманітарної інтервенції не є новою. До неї часто зверталися в період так званого «класичного» міжнародного права.

На думку О. О. Нігреєвої, «для чинного міжнародного права, концептуальним поняттям якого залишається поняття державного суверенітету, можливість втручання у сферу національної компетенції держави залишається абсолютно неприйнятною» [1, с. 385].

Втім, протягом останніх десятиліть допустимість застосування гуманітарних інтервенцій, тобто втручання у внутрішні справи держави з метою захисту прав його населення від масових і систематичних порушень, все частіше має місце не тільки теоретично, але й практично.

Як нами вже відзначалось раніше, «яскравим та доволі дискусійним прикладом невинного застосування гуманітарної інтервенції, санкціонованої Резолюцією Ради Безпеки (далі РБ) ООН, є інтервенція в Лівії (2011 рік), яка справила величезний дестабілізуючий вплив на розвиток ситуації в регіоні, призвела до повалення режиму Муаммара Каддафі, масових заворушень і фактичного розпаду колись розвинутої за африканськими показниками держави. Незважаючи на проголошений мотив втручання – захист прав людини, сили міжнародної коаліції (у першу чергу держави-учасниці блоку НАТО) не змогли забезпечити відповідність інтервенції міжнародним нормам про права людини [2].

Численні приклади неправомірного застосування військової сили «в гуманних цілях» можна спостерігати в практиці міжнародних відносин другої половини ХХ–ХХІ століть. Так, «після вторгнення ряду арабських держав на територію Палестини у 1948 році, Єгипет заявив про свою участь в інтервенції для захисту життя та власності арабів, які проживають в Палестині; у 1983 році під приводом відновлення «порядку» в країні та «захисту» своїх громадян була проведена військова операція в Гренаді з боку США та ряду держав Карибського басейну; гуманітарна інтервенція в Сомалі та Іраку (1991 р.), НАТО в Югославії (1999 р.), вторгнення збройних сил США та Великобританії в Ірак (2003 р.)» [3, с. 36] тощо.

Як здається, гуманітарна інтервенція є винятком з основного принципу міжнародного права про неприпустимість втручання у внутрішні справи держави. Базою формування і закріплення цього принципу є положення ст. 2 Статуту ООН. Надалі цей принцип отримав деталізацію в Декларації про принципи міжнародного права, що стосується дружніх відносин і співробітництва між державами 1970 р., а також у Заключному акті Народи з

безпеки і співробітництва в Європі 1975 року. Отже, «головним протиріччям у правовому регулюванні питання про гуманітарне втручання є колізія між принципом невтручання у внутрішні справи держави та принципом дотримання і поваги прав та основних свобод людини» [2].

Прибічники концепції гуманітарної інтервенції вважають, що категорія «права людини» є універсальною та не може обмежуватись у просторі кордонами окремих держав, а принцип дотримання та захисту прав людини виступає в якості фундаменту сучасного міжнародного правопорядку, а отже є пріоритетним. Противники концепції гуманітарної інтервенції наполягають на непорушності суверенітету та принципу невтручання у внутрішні справи держави як основи міжнародного класичного права.

Ідея непорушності суверенітету держави панувала до другої половини ХХ століття, проте сьогодні в умовах глобалізації відбувається зниження його ролі та трансформація класичних рис, як то неподільність, верховенство та необмеженість. Як вірно відзначає дослідниця Здоровега М. В., «суверенітет є властивістю влади, яка взяла на себе зобов'язання захищати свій народ. Однак недотримання владою своїх зобов'язань узаконює гуманітарну інтервенцію, яка стає на захист порушених прав громадян. Це вказує на певну еволюцію норм, які стосуються гуманітарного втручання як відповіді на надзвичайні ситуації найвищого рівня, такі як геноцид, масові вбивства та етнічна чистка, що є центральними для міжнародних відносин ще з часів Другої світової війни [4, с. 104].

Градецька Н. М., досліджуючи проблему взаємодії принципів поваги до прав людини та невтручання у внутрішні справи держави, відзначає: «інституціонально юридичною підставою втручання у внутрішні справи держави з метою захисту прав і основних свобод є, перш за все, глава VII Статуту ООН, яка дозволяє Раді Безпеки вжити необхідних заходів щодо будь-якої держави для підтримки міжнародного миру і безпеки... Стаття 33 Європейської конвенції із захисту основних прав і свобод людини 1950 р., яка присвячена міждержавним скаргам, дозволяє втручатися у внутрішні справи держав-учасниць іншим державам-членам Ради Європи. Аналогічні положення містяться і в багатьох міжнародних конвенціях з прав людини як на універсальному, так і на регіональному рівні. Наприклад, Стаття 41 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права передбачає також, що одна держава може подати претензію іншій державі проте, що вона не виконує положення даної Конвенції. У статтях 47 і 49 Африканської хартії прав людини і народів йдеться про можливість оскаржити дію іншої держави, якщо вона порушує права людини. Вище наведені приклади дають підстави державам втручатися у внутрішні справи з питань, що належать до прав людини» [5, с. 122].

Таким чином, можливість гуманітарного втручання з метою захисту прав людини на території держави, в якій вони масово порушуються, не суперечить принципу державного суверенітету, оскільки він має розглядатись у межах єдиної для всього сучасного цивілізованого світу концепції універсальності прав людини. «Сенс цієї концепції полягає в тому, що всі держави, які взяли на себе зобов'язання поважати Статут ООН, Загальну декларацію прав людини 1948 р, Гельсінкський Заключний акт та інші документи, що проголошують універсальні й невід'ємні права людини, одночасно взяли на себе міжнародно-правове зобов'язання гарантувати

закріплені в них права людини і визнали, що ця сфера не є предметом їх виключної компетенції» [2].

Окремою проблемою є той факт, що у міжнародному праві й досі відсутнє нормативне визначення поняття «гуманітарна інтервенція», на відміну, наприклад, від поняття «агресія», яке отримало своє закріплення у резолюції Генеральної Асамблеї ООН 1974 р. У доктринальній площині також немає однастайності з цього приводу. Автори дотримуються різних позицій щодо сутності та основних ознак «гуманітарної інтервенції».

Погоджуємось із думкою Л. Тарасової, що «у самому понятті «гуманітарна інтервенція» є внутрішнє протиріччя» [6, с. 99], яке англійський професор Фрідман назвав одночасною присутністю двох смислів [7]. Перший смисл визначає характер акції, яка застосовується в ім'я підтримання миру та стабільності. Другий полягає в грубому порушенні суверенітету держави.

Англійський вчений Генрі Холзгріф розглядає гуманітарну інтервенцію як «загрозу використання сили або її використання поза межами власних кордонів державою (або групою держав), що має на меті припинення масових та жакливих порушень основних прав людини стосовно осіб, що не є громадянами цієї держави, без дозволу держави, на території якої застосовується сила» [8].

Професор О. Хлестов пропонує таке визначення: «Гуманітарна інтервенція – застосування збройної сили однією державою чи групою держав проти іншої держави для захисту прав людини (громадян цієї країни), тобто захист прав населення на території іншої держави без згоди її уряду» [9].

На думку доктора права із Нідерландів Т. Герард, гуманітарна інтервенція, за визначенням, передбачає використання збройної сили та відсутність необхідності у дійсній згоді законного уряду на проведення дій, які здійснюються третьою стороною – державою чи групою держав. Далі автор підкреслює, що принаймні п'ять ситуацій не підпадають під доктрину гуманітарної інтервенції, навіть у разі, якщо зацікавленість гуманітарного плану присутня у контексті зазначених операцій: а) акції з використанням збройної сили на прохання законного уряду (зокрема акції, передбачені угодами); б) акції, що відбуваються в рамках традиційних миротворчих операцій, що проводяться ООН; в) військові операції, які здійснюються державою з метою порятунку своїх підданих за кордоном від неминучої загрози їхньому життю або здоров'ю; г) акції примусового характеру, що не включають використання збройної сили; д) операції, які включають використання збройної сили, що вживаються за відсутності згоди законного уряду, але які не володіють основними ознаками гуманітарного характеру [10, с. 4].

Як уважає науковець Л. Тарасова, одне з найбільш повних визначень гуманітарної інтервенції було закріплено у спільній доповіді двох голландських неурядових організацій – Консультативного комітету з прав людини і зовнішньої політики та Консультативного комітету з питань публічного міжнародного права [6, с. 100].

У доповіді гуманітарна інтервенція визначається як «загроза або використання сили однією або більше державами в межах території іншої держави з єдиною метою зупинити або запобігти великомасштабним, серйозним порушенням основних прав людини, які мають місце, або здійснення яких в найближчому майбутньому очевидно, незалежно від громадянства;

зокрема до таких прав особливо належить право індивідів на життя, у випадках, коли загроза або використання сили здійснюються або без попереднього отримання повноважень від компетентних органів ООН, або без дозволу законного уряду країни, на території якої інтервенція мала місце» [6, с. 100].

З наведеного вище визначення можна виокремити наступні обов'язкові ознаки гуманітарної інтервенції: військовий характер акції; відсутність згоди законного уряду держави – об'єкта інтервенції; гуманітарний характер, тобто наявність спеціальної мети – припинення грубих та масових порушень прав людини або військових злочинів (геноцид, апартеїд тощо); відсутність санкції РБ ООН на проведення операції.

Щодо останньої ознаки – з нею важко погодитись, оскільки вона не знаходить свого нормативного закріплення в положеннях міжнародних договорів. Так, відповідно до Статуту ООН, «будь-яке застосування сили, не сумісне з цілями організації, протиправно». Статут ООН дозволяє застосовувати силу лише в порядку самооборони (ст. 51 Статуту ООН) або за рішенням Ради Безпеки, для відновлення міжнародного миру і безпеки (ст. 42 Статуту ООН). Отже, «тільки Рада Безпеки має право визначити, що величезні порушення прав людини, що відбуваються в межах будь-якої країни, складають загрозу миру, і тільки вона уповноважена закликати примусовою силою покласти край цим правопорушенням» [6, с. 102]. У цьому ж напрямку відстоює свою позицію і проф. Хлестов О. М., який відзначає: «визнання гуманітарної інтервенції правомірною акцією... та можливість застосування збройної сили державою без дозволу Ради Безпеки ООН йшло б врозріз із розвитком людства, яке на початку ХХ століття обмежило застосування збройної сили, а потім заборонило її використання (крім самооборони)» [9].

Проте деякі теоретики міжнародного права стверджують, що використання сили державою або групою держав виключно в цілях запобігання або захисту від серйозних порушень основних прав людини, особливо права на життя, незалежно від національності, може мати місце і без дозволу відповідних органів ООН (РБ) [11, с. 652]. Такі погляди пояснюються тим, що право на «гуманітарне втручання» існує в звичайно-правовій формі та скасовує застарілу договірну заборону. Основним підґрунтям такої думки виступає занадто складна та затягнута процедура прийняття рішень Радою Безпеки ООН щодо примусових дій, зокрема щодо санкціонування застосування гуманітарної інтервенції. Окремих нарікань зазнає право «вето», яке належить членам РБ ООН та яке ключовими державами-членами часто застосовується не з метою захисту прав людини, а у власних політичних або економічних інтересах.

Окремими представниками світової спільноти взагалі висувається позиція з приводу недопустимості гуманітарної інтервенції. У підсумкових документах XIII міністерської конференції Руху неприєднання у Картагені 8–9 квітня 2000 року та саміту «Групи 77» у Гавані 10–14 квітня того ж року, зокрема, встановлено: «Ми не приймаємо так зване право на гуманітарну інтервенцію, яке не має юридичної бази ні у Статуті ООН, ні у загальних принципах міжнародного права». Рух неприєднання у Картагені також одностайно підкреслив «тверде засудження будь-яких односторонніх військових акцій, зокрема акцій, які здійснюються без належного санкціонування РБ ООН» [12].

Отже, враховуючи різні позиції вчених стосовно терміну «гуманітарна інтервенція», можна зробити висновок, що гуманітарна інтервенція – це санкціоноване Резолюцією РБ ООН використання збройної сили однією державою або коаліцією держав проти третьої держави без згоди її законного уряду, з метою припинення грубих та масових порушень основних прав людини на території цієї держави.

На основі наукових досліджень гуманітарної інтервенції можна зробити висновок, що існують певні міжнародно-правові критерії допустимості гуманітарної інтервенції: а) гуманітарна інтервенція повинна здійснюватися виключно у межах Статуту ООН; б) гуманітарна інтервенція може бути проведена тільки у разі її санкціонування Резолюцією РБ ООН; в) грубі та масові порушення прав людини повинні бути неминучими або такими, що вже відбуваються; г) всі можливі мирні засоби повинні бути вичерпані; г) сила повинна застосовуватися тільки з метою припинення грубих та масових порушень прав людини і не може бути використана в будь-яких інших інтересах держави, яка здійснює гуманітарну інтервенцію; д) застосування сили не може мати на меті змінити політичний або соціально-економічний лад держави, повалити уряд; е) збройні сили повинні застосовуватися обмежений час, і як тільки мета гуманітарної інтервенції буде досягнута, мають бути негайно виведені з іноземної території.

У своїй щорічній доповіді Генеральній Асамблеї ООН у 1991 році Генеральний секретар Бутрос Галі висловив фундаментальне розуміння ставлення міжнародної спільноти та Організації Об'єднаних Націй до систематичних порушень державами основних прав людини. Він зазначив: «Наразі, як ніколи, усвідомлюється, що принцип невтручання у внутрішню компетенцію держав не повинен розглядатися як захисний бар'єр, за яким систематично безкарно порушуються права людини. Той факт, що в різного роду ситуаціях ООН не була здатна запобігти жорстокості, не може розцінюватися як аргумент правового або морального характеру проти необхідних дій щодо зміни ситуації, особливо при загрозі миру. [...] Самі доводи, які стосуються невтручання, територіальної цілісності та політичної незалежності держав, є безперечними. Проте їх можна послабити, якщо включити положення про те, що суверенітет, навіть у наші дні, дає право на масове винищення чи початок систематичних кампаній з винищування або масового вигнання цивільного населення під виглядом придушення заколоту або збройного повстання» [13].

У 2000 році канадським урядом під егідою ООН була заснована спеціальна міжнародна комісія – Міжнародна комісія з питань інтервенції та державного суверенітету. До складу комісії входили Гарет Іванс, Мохамед Сахун, Жізель Коте-Харпер, Володимир Лукін, Лі Гамільтон та інші. У грудні 2001 року ця група представила на розгляд Генеральному секретарю ООН та державам-членам ООН добре відому в міжнародному праві доповідь «Responsibility to protect» («Обов'язок захищати»), що запропонувала альтернативу концепції «гуманітарної інтервенції», замінив її «обов'язком захищати». Ця доповідь поклала початок розвитку нової доктрини «responsibility to protect», яка фактично розглядає те ж втручання у внутрішні справи держави, але інакше репрезентує концепцію державного суверенітету.

На думку колишнього Генерального секретаря ООН Кофі Аннана, «у багатьох випадках конфлікт може стати настільки небезпечним, що міжнародне співтовариство виявить себе зобов'язаним втрутитися» [6, с. 102].

Висновки. На основі вищезазначеного стало можливим зробити певні узгодження та висновки.

Вчені та державні діячі минулого взагалі не припускали можливість правомірного зовнішнього втручання у внутрішні справи окремої держави. Така позиція була обумовлена наявністю та пріоритетністю тодішньої концепції суверенітету.

Однак, на початку 90-х рр. ХХ ст. виникла нагальна потреба переглянути підхід до цього питання, адже світове співтовариство стало свідком великих спалахів різноманітних конфліктів, у результаті яких загинула значна кількість цивільного населення, як-от конфлікт на Балканах та в Раунді. Під час цих конфліктів відбувалися грубі та систематичні порушення основних прав людини. З огляду на це, прагнення світового співтовариства знайти способи протидії та запобігання подібним актам були цілком зрозумілими та доцільними. Проте, звернення до такого способу захисту прав людини як гуманітарна інтервенція видавалося доволі суперечливим та дискусійним з точки зору його правомірності.

Варто відзначити, що концепція не набула значного поширення, передусім через те, що багато держав виступили рішуче проти гуманітарної інтервенції (наприклад, держави-члени міжнародних організацій «Група 77» та «Рух неприєднання» тощо). Наразі первинна модель гуманітарної інтервенції втратила свою актуальність, проте багато науковців і досі продовжують дослідження у цій сфері та розглядають у свої наукових працях гуманітарну інтервенцію як припустимий спосіб захисту прав людини.

На нашу думку, застосування військової сили в рамках реалізації гуманітарної інтервенції є винятковим засобом. Ми переконані, що ця концепція у своєму первісному вигляді не може розглядатися як правомірний засіб у міжнародно-правовому інструментарії захисту прав людини, що відображає позицію великої кількості держав світу.

Список літератури:

1. Нігрєєва О. О. Гуманитарная интервенция в контексте защиты прав и свобод человека. Альманах права. 2013. Вип. 4. С. 385-388.
2. Хріщева О. Г. Щодо правомірності застосування гуманітарної інтервенції у міжнародному праві. URL: www.lex-line.com.ua/download.php?file=file_1515190339.pdf (дата звернення: 15.04.2019).
3. Мустафаєва Н. И. Международно-правовая позиция Азербайджана в отношении реформирования ООН : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.10 «Международное право; Европейское право». М., 2016. 196 с.
4. Здоровега М. В. Проблема легітимності гуманітарних інтервенцій у сучасних міжнародних відносинах. Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. 2015. Випуск 27. С. 102-107.
5. Градецька Н. М. Колізія міжнародних принципів поваги прав людини та невтручання у внутрішні справи держав. Держава та регіони. Серія: Право. 2017. № 2 (56). С. 120-124.
6. Тарасова Л. М. До дискусії про правомірність гуманітарної інтервенції. Вісник Волгодського державного університету: Серія: Юриспруденція. 2011. № 1. С. 99-105.
7. Freedman L. Military Intervention in European Conflicts. 1994. URL: [https://kclpure.kcl.ac.uk/portal/en/publications/military-intervention-in-european-conflicts\(52f511e6-de84-481c975c333f5c619cb6\)/export.html](https://kclpure.kcl.ac.uk/portal/en/publications/military-intervention-in-european-conflicts(52f511e6-de84-481c975c333f5c619cb6)/export.html). (дата звернення: 15.04.2019).
8. Holzgreffe J. The Humanitarian Intervention Debate. Humanitarian Intervention: Ethical, Legal and Political Dilemmas. Cambridge : Cambridge University Press, 2003. URL: <http://www.newbooks-services.de>. (дата звернення: 15.04.2019).

9. Хлестов О. Н. Гуманитарная интервенция : политические и международно-правовые аспекты. Юрист-международник. 2005. № 3. URL: <http://center-bereg.ru/o5572.html> (дата звернення: 15.04.2019).
10. Герард Т. Гуманитарная интервенция и гуманитарная помощь: эхо прошлого и перспективы. Білоруський журнал міжнародного права та міжнародних відносин. 1998. № 4. С. 3-26. URL: http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/30462/1/1998_4_JILIR_tanja_r.pdf (дата звернення: 15.04.2019).
11. Суходолов Н. В. Понятие и признаки гуманитарной интервенции. Актуальные проблемы российского права. 2009. № 3. С. 644-653.
12. The Final Documents of the 13 Ministerial Conference of the Non-Aligned Countries, Cartagena, 8-9 April 2000. Paragraph 11. URL: <http://www.nam.gov.za/xiiiminconf/final1.htm> (дата звернення: 15.04.2019).
13. Доповідь Генерального секретаря про роботу організації: док. ООН А/46/1. Організація Об'єднаних Націй. URL: <https://documents-ddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N91/409/75/IMG/N9140975.pdf?OpenElement> (дата звернення: 15.04.2019).

Стаття надійшла до редакції: 20.04.2019 р.

А. В. Левенец, А. Г. Хрищева

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
кафедра конституционного права и правосудия
Французский бульвар, 24/26, Одесса, 65058, Украина

ГУМАНИТАРНАЯ ИНТЕРВЕНЦИЯ КАК ИСКЛЮЧЕНИЕ ИЗ ПРИНЦИПА НЕВМЕШАТЕЛЬСТВА В ДЕЛА ГОСУДАРСТВА

Резюме

Статья посвящена анализу вопросов о правомерности применения гуманитарных интервенций в международном праве, определению сущности понятия «гуманитарная интервенция» и его признаков. Исследованы международно-правовые критерии гуманитарного вмешательства, процедура и способы такого вмешательства. Очерчены основные противоречия относительно легитимности применения гуманитарной интервенции, а также проблема соотношения принципов уважения народного суверенитета государства и возможного вмешательства во внутренние дела государства с целью защиты прав человека.

Ключевые слова: гуманитарная интервенция, концепция государственного суверенитета, защита прав человека, принцип невмешательства.

A. V. Levenets, A. G. Khrishcheva

Odesa I. I. Mechnikov National University,
The Department of Constitutional Law and Justice
Frantsuzskiy Boulevard, 24/26, Odesa, 65058, Ukraine

HUMANITARIAN INTERVENTION AS EXCLUSION FROM THE PRINCIPLE OF NON-INTERMEDIATION IN THE STATE OF LAW

Summary

The article is devoted to the analysis of questions about the legality of the application of humanitarian interventions in international law; the definition of the essence of the concept of “humanitarian intervention” and its characteristics. The international legal criteria of humanitarian intervention, procedure and methods of such intervention are studied. The main contradictions regarding the legitimacy of the use of humanitarian intervention are outlined, as well as the problem of the correlation of the principles of respect for the people’s sovereignty of the state and possible interference in the internal affairs of the state with the aim of protecting human rights.

Key words: humanitarian intervention, the concept of state sovereignty, protection of human rights, the principle of non-interference.